

Vadāmā haosa poētika jeb kulturoloģiskās paradigmas evolūcija

Artura Priediņa intervija izdevumam „Kultūra un Vārds”

- **Internetā savā dienasgrāmatā (blog.artursprieditis.lv) Jūs rakstāt par vadāmo haosu. Vai tas ir kaut kas jauns?**
- Masu informācijas līdzekļos par to pagaidām netiek rakstīts, kaut gan žurnālistu aprindās jēdziens „vadāmais haoss” ir pazīstams. Taču acīmredzot nav bijusi komanda „piarēt” vadāmo haosu. Žurnālisti šodien bez komandas neko nedara. Par vadāmo haosu var lasīt speciālajos žurnālos un nedaudzās grāmatās. Internetā šī tēma ir iecienīta konspiroloģijai veltītajos saitos. Taču, gribas ticīgi prognozēt, vistuvākajā laikā stāvoklis var izmainīties, un jēdziens „vadāmais haoss” kļūs ļoti populārs un pat moderns. Tā rezultātā palielināsies sabiedrības informētība par vadāmo haosu, kura ietekmi, paradoksālākais, cilvēki neapzināti ir izjutuši un arī pašlaik izjūt katru dienu daudzās vietās uz planētas. Tikai attiecīgās parādības netiek sauktas īstajā vārdā un, protams, tiek slēptas no sabiedriskās domas, kā tas mūsdienās ne reti ir pieņemts. Ar vadāmā haosa problemātiku nodarbojās zinātnieki un tāds veidojums, ko var nosacīti dēvēt par stratēģiskās elites klubu. Zinātnieki un stratēģi parasti nemīl savu sfēru pārvērst par modīgu tēmu. Stefans Cveigs ne veltī kādreiz aizrādīja, ka zinātnes lielākā nelaime ir kļūt par modi. Taču saruna par vadāmo haosu masu informācijas līdzekļos ir nepieciešama, ja mēs vēl neesam atmetuši cerību pretoties kāda ģeopolitiskā spēka savtīgajām un ciniskajām manipulācijām, kuras diemžēl jau ir ieguvušas sistemātisku vērību.
- **Liekas, liela nozīme ir epitētam „vadāmais”?**
- Jā, var pat teikt, ka mēs tiekamies ar divām parādībām – 1) haosa teoriju un 2) vadāma haosa teoriju. Šodien par haosa teoriju, teiksim, „Gugla” meklēšanas rezultāts sniedzas miljonos, jo Internetā ir ļoti daudz publikāciju. Plaši materiāli ir „Wikipedia”. Ar haosa teoriju viens no pirmajiem sāka nodarboties ģeniālais Anrī Puankarē XIX gadsimta beigās. Diemžēl līdz pat XX gadsimta otrajai pusei viņa pētījumiem nepievērsa lielu vērību. Jau Puankarē noskaidroja, ka jebkurā sistēmāniecīgas izmaiņas var izraisīt milzīgas neprognozējamas un nevadāmas pārmaiņas. Šī tēze šodien ir ļoti populāra. Mūsdienās ar haosa pētniecību nodarbojās matemātiķi, fiziķi, biologi, ķīmiķi, ekonomisti, sociologi, kulturologi un citu zinātņu pārstāvji. Savukārt vadāmā haosa teorija radās tikai apmēram pirms 20 gadiem, un par to informācija ir skopa. Vismaz tā tas ir Internetā. Turklāt minētais epitēts bieži tiek lietots metaforiski, jo, saprotams, vadāmā haosa konceptuālais balsts ir haosa teorija.
- **Par ko ir runa šajā neparastajā salikumā – vadāmais haoss? Mūsu ikdienišķajā pārliecībā haoss ir kaut kas graužošs un katrā ziņā haosu nevar vadīt!**

- Haosa jēdziens ir sena humanitārā kategorija mitoloģijā un filosofijā. Jau antīkā filosofija saprata, ka jebkurš evolucionējošs process ir saistīts ar kārtības un haosa maiņu, kad kārtība var pārvērsties haosā un pēc tam atkal var iestāties jauna kārtība. Lieta ir tā, ka XX gadsimta otrajā pusē (no 60.gadiem) zinātnē radikāli izmainījās ieskats par nejaušību jeb haosu. Heraklīta senā ideja par to, ka viss plūst un mainās, mūsdienās ieguva jaunu pielietojumu. Radusies ir izpratne, ka progresa augstākā māksla ir spēja saglabāt kārtību izmaiņu laikā un saglabāt iespēju mainīties arī kārtības laikā. Haoss ir sastopams visur. Taču šodienas zinātniekam tas nav haoss šī vārda ikdienišķajā izpratnē. Haoss ir kārtības jauns tips, kuru agrāk nesaskatīja un neatzina un pret kuru izturējās kā graužošu spēku. Respektīvi, tika atklāts dinamiskais haoss. Tagad mēs esam sapratuši, ka haoss var kļūt par kārtības avotu. Ilgus gadsimtus nejaušības (haosa) jēdziens it kā bija ideoloģiski aizliegts. Nejaušība (haoss) asociējās ar neatrisināmām problēmām. Zinātne kvēli pārliecināja, ka pasaulē valda stingra kārtība un savstarpēja pakārtotība, ko dēvē par determinismu. Kā atceramies, determinisms ir zinātnes mācība, ka dabas un sabiedrības parādības ir likumsakarīgi saistītas un viena ar otru cēloniski vienotas. Ja arī sastopamies ar kaut kādu nestabilitāti, tad tai ir nejaušības raksturs. Interesanti, ka 1986.gadā angļu matemātiķis Sers Džeims Lathils atvainojās visai cilvēcei par to, ka zinātne trīs gadsimtus maldināja pasauli ar savu determinisma apoloģētiku. Viņš ar nožēlu paskaidroja, ka determinisms bija maldīga mācība, jo no XX gadsimta 60.gadiem zinātne ir pierādījusi determinisma mācības aplamību.

- **Tātad pagājušā gadsimta 60.gados zinātnē notika „apvērsums”?**

- Ilja Prigožins, viens no šī „apvērsuma” autoriem (par savu intelektuālo ieguldījumu viņš saņēma Nobela prēmiju) un dedzīgiem propagandistiem, notikumus zinātnē nosauca par „konceptuālo revolūciju”, kura aptver visu, sākot no elementārdaļiņām un beidzot ar kosmoloģiju. Konceptuālās revolūcijas centrā ir radikāli jauni uzskati par nejaušību, neatgriezeniskumu, nestabilitāti, haosu, nelīnījiskumu, fluktāciju, sistēmu dinamiku un pašorganizāciju. 300 gadus zinātne tiecās formulēt universālus likumus, lai nebūtu vietas nejaušībai un viss atbilstu racionālā ideāliem. Šo periodu, 300 gadus, dēvē par Ņutona zinātnes laiku jeb klasisko etapu. Tā korifeji ir Galilejs, Ņutons, Leibnīcs, Dekarts. Pēc tam sekoja neklasiskais etaps. Tajā darbojās Planks, Einšteins, Reizenfords, Bors, Geizenbergs, Puankarē u.c. Un, lūk, šo neklasisko etapu XX gadsimta 60. gados nomainīja postneklasiskais etaps. Klasiskajā etapā Ņutona zinātne bija pievērsta tam, lai izpētītu apkārtējo dabu un lai palīdzētu cilvēkiem labāk iedzīvoties apkārtējā vidē. Ņutona zinātnē nebija vietas nejaušībai, kā arī intuīcijai un iracionālajam. Konceptuālās revolūcijas rezultātā viss izmainās. Tagad bez ideoloģiskajām bailēm zinātne droši un atklāti pievēršās pašorganizācijai, nelīnījiskumam, neatgriezeniskumam, komplicētībai, daudzveidībai, plurālismam, nejaušības un haosa funkcijām visdažādākajās sfērās. Protams, sava ietekme bija neklasiskajam etapam, un ļoti liela nozīme bija konceptuālās revolūcijas popularizācijai. Tajā respektējamu ieguldījumu deva Ilja Prigožins. Viņš kopā ar līdzautori zinātnes vēsturnieci Izabellu Stengersu 1979.gadā publicēja grāmatu franču valodā „Jaunā alianse”. 1984.gadā grāmata papildinātā un precizētā veidā iznāca angļu valodā ar nosaukumu „Kārtība no haosa. Cilvēka jauns dialogs ar dabu” („*Order out of Chaos. Man's new dialogue with nature*”).
- **Grāmatai ir vilinošs nosaukums, kas var zinātni pārvērst par modi. Vai „kārtība no haosa” nekļuva populāra tēma?**

- Ilju Prigožinu šodien dēvē par mūsdienu haosa teorijas pamatlicēju, kaut gan minētajā grāmatā ir runa ne tikai par haosu. Tā, piemēram, grāmatas pirmajā izdevumā franču valodā ar vārdiem „jaunā alianse” tiek apzīmēta dabaszinātņu un humanitāro zinātņu konverģence. Autori nekautrējās no sava patosa. Viņuprāt zinātne tagad veic „universiālu misiju”, pētot ne tikai cilvēka un dabas, bet arī cilvēku sociālās attiecības. Nejaušība un neatgriezeniskums tagad tiek drosmīgi un atklāti visur konstatēts – dabā, sabiedrībā. Nejaušība un neatgriezeniskums tagad ir likumi. Eiropā diemžēl joprojām valda tendence strikti nodalīt dabaszinātnes un humanitārās zinātnes. Ilja Prigožins šajā sakarā atgādina slavenā Džozefa Nidema vārdus. Izcilais angļu bioķīmiķis un sinologs minēto tendenci sauca par „eiropiešiem raksturīgo šizofrēniju”. Acīmredzot Iljas Prigožina dedzīgajai velmei postneklasiskās zinātnes panākumus attiecināt arī uz sociālo un humanitāro sfēru bija noteikta rezonanse visplašākajās intelektuālajās aprindās. Krievu valodā grāmatu ar nosaukumu „*Порядок из хаоса. Новый диалог человека с природой*» izdeva jau 1986.gadā. Tā atstāja dziļu ietekmi uz literatūrzinātnieku Juriju Lotmanu, kurš jau pēc dažiem gadiem sarakstīja vairākus darbus, būtiski izmantojot Iljas Prigožina teorētiskās atziņas kulturoloģiskajos pētījumos. Visuzskatāmāk tas redzams Jurija Lotmana grāmatās „*Культура и взрыв*» un „*Внепримыслимых миров*”. Starp citu, Ilja Prigožins ir publicējis rakstu par „nestabilitātes filosofiju”, kurā viņš skaidro jauno zinātnisko sasniegumu organisko vienotību ar visu kultūru. Savukārt Pēterburgas filosofs Moisejs Kagans 1998.gadā publicēja rakstu „Sinerģētika un kulturoloģija”.
- **Bet kas notika Rietumos?**
- Pirmkārt, gan Rietumos, gan Padomju Savienībā strādāja daudzi speciālisti, kuri pievērsās tam, ko visbiežāk viņi dēvēja par dinamisko haosu, nelīnijisko dinamiku jeb nelīnijisko zinātņi. Angļu valodā to sauca „*nonlinear science*”, „*complexity theory*”, „*dynamics of nonlinear systems*”. Piemēram, ASV 1963.gadā dabaszinātnēs jaunu virzienu – haosa pētīšanu determinētās sistēmās – aizsāka meteorologs Edvards Lorencs. Vācijā Hermanis Hakens, Padomju Savienībā Sergejs Kurdjumovs, Georgijs Maļineckis, Sergejs Kapica publicēja darbus par jaunu zinātņi sinerģētiku – sistēmu pašorganizāciju. ASV 1984.gadā izveidoja tagad ļoti prestižo Santa Fe institūtu. Tā starpdisciplinārās darbības atspoguļojumā visbiežāk lieto tādus jēdzienus kā „*complexity science*”, kas pievērsās „*complex systems*” pētīšanai. ASV 80.gados tika organizēti vairāki spēcīgi zinātniskie centri komplicētu sistēmu starpdisciplinārajiem pētījumiem. Piemēram, *Rend Corporation*. Taču mums nākas īpaši iegaumēt Santa Fe institūtu, jo tam, kā liecina publikācijas, bija īpaša loma vadāmā haosa tehnoloģiju attīstībā. Vēl nākas piebilst, ka ASV 80.gadu otrajā pusē un 90.gados tika izdotas daudzas populārzinātniskās grāmatas ar fascinējošiem nosaukumiem. Piemēram, 1987.gadā iznāca Džeimsa Gleika darbs „*Chaos: Making a New Science*”. Nākas minēt vēl citas populārzinātniskās grāmatas: Mitčela Valdropa „*Complexity: The Emerging Science at the Edge of Order and Chaos*” (1992), Rodžera Levina „*Complexity: Life at the Edge of Chaos*” (1999). Tā publikācija, kura par vadāmo haosu mums var sniegt visplašāko priekšstatu, ļoti šauru lasītāju loku sasniedza 1992.gadā kara zinātnes žurnālā.
- **Kāds tam sakars ar karošanas mākslu ?**
- Kā jau minēju, par haosa teoriju tagad ir milzīgi daudz publikāciju, bet par vadāmā haosa teoriju aina ir pretēja – figurē tikai dažu speciālistu uzvārdi un nedaudzas publikācijas. Vismaz tā tas ir tajā materiālu korpusā, ar kuru esmu paguvjis iepazīties. Vadāmā haosa jomā pašlaik galvenā publikācija ir Stivena Manna raksts „Haosa teorija un stratēģiskā domāšana” („*Chaos Theory and Strategic Thought*”), kas tika publicēts ASV Nacionālās Kara koledžas žurnālā „*Parameters*” (*Autumn*, 1992). Var pat teikt – pašlaik vadāmā haosa teorija asociējās ar Stivena Manna vārdu un atziņām. Pieejams ir vēl viens viņa darbs: 1996. gadā nolasītais referāts „*The Reaction to Chaos*” ir publicēts rakstu krājumā „*Complexity, Global Politics*,

and National Security". Tas ir ASV Nacionālās Drošības universitātes izdevums Vašingtonā 1998.gadā. Abus tekstus tagad izmanto tie, kuri kritiski vēršas pret vadāmā haosa pielietošanu amerikāņu ģeopolitiskajās manipulācijās.

- **Piedodiet, bet kur palika karošanas māksla?**
- Gan tādi cilvēki kā Stivens Manns, gan viņa darbības pretinieki uzskata, ka vadāmā haosa tehnoloģijas ir jauns masu iznīcināšanas ierocis. Tiesa, Stivens Manns lieto maigākus izteikumus, taču arī viņš vadāmā haosa teoriju organiski saista ar karošanas mākslu – kara zinātni un šīs zinātnes modernākajiem ieteikumiem. Par to ir runa abos viņa tekstos, kuru publicēšana, atceramies, notika amerikāņu kara resora teritorijā. Pie tam 1991.gadā Stivens Manns teicami (*Distinguished Graduate*) absolvēja Nacionālo Kara koledžu (*National War College*). Ļoti iespējams, publicētais raksts koledžas žurnālā ir fragments no viņa diplomdarba.
- **Par ko ir stāstīts abos rakstos? Bet vispirms, lūdzu, pastāstiet plašāk par Stivenu Mannu?**
- Daru to ar zināmu koleģiālu entuziasmu. Stivens Manns ir filologs. Viņam ir bakalaura grāds vācu valodā un maģistra grāds vācu literatūrā. Viņš ir dzimis 1951.gadā un 1986.gadā ieguvis maģistra grādu arī politoloģijā. Viņš prot ne tikai vācu valodu, bet arī krievu valodu. No 1976.gada viņš strādā diplomātiskā darbā ASV vēstniecībā Jamaikā, PSRS, Mikronēzijā, Mongolijā, Armēnijā, Šrilankā, Turkmenistanā, Irakā, kā arī ASV Valsts departamentā ir ieņēmis dažādus amatus. Piemēram, bija atbildīgs darbinieks PSRS nodaļā, Operāciju centrā – visu diennakti strādājošā krīzes centrā Vašingtonā. 1991.-1992.gadā viņš nodarbojās ar Krievijas un Austrumeiropas jautājumiem aizsardzības nodaļā, 1995.-1998.gadā bija Indijas, Nepālas un Šrilankas nodaļas direktors un, kā teikts Internetā, turpināja pievērsties nelīnijas sistēmu, konfliktoloģijas un kara mākslas pētījumiem. No 2001.gada Valsts departamentā viņš ir vecākais padomnieks enerģētiskajos jautājumos Kaspijas jūras reģionā. 2003.gadā dienēja Irakā, 2004.gada augustā tika iecelts par speciālo pārstāvi amerikāņu politikas realizācijai Kalnu Karabahā, Abhāzijā, Priedņestrovā, Dienvidosetijā, Eirāzijā. Tagad viņš vēstnieka statusā ir izbeidzis 32 gadus ilgo diplomāta karjeru un strādā par vecāko padomnieku starptautiskajās attiecībās kompānijā *Exxon Mobil*.
- **Un par ko raksta vēstnieks?**
- Vēstnieks neraksta akadēmiskā formātā. Viņš pats sevi sauc par praktiķi. Abi teksti ir brīva un samērā emocionāla saruna par noteiktām problēmām, no kurām galvenā ir nepieciešamība būtiski izmainīt stratēģisko domāšanu kara mākslā, diplomātijā un starptautiskajās attiecībās, ņemot vērā zinātnes visjaunākos sasniegumus. Viņš ar patosu skaidro, ka aizvadītajos apmēram 30 gados radikāli izmainījās viedoklis par struktūru un stabilitāti. Izrādās, struktūra un stabilitāte piemīt pat visizteiktākajai nekārtībai un sastopama ir nelīnijas procesos. Tas nozīmē, ka nepieciešams pilnīgi citādāk lūkoties uz konfliktiem, pret kuriem agrāk vienmēr izturējās kā pret nestabilitāti un haosu. Jaunās zināšanas nākas adoptēt stratēģiskajā domāšanā. Vēstnieks norāda, ka modernās zināšanas atklāj politiķu iemīļotā formulējuma „jaunā pasaules kārtība” bezjēdzību. Lietojot tādus vārdus, mēs joprojām tiecamies pēc ideālas kārtības, kas vispār nemēdz būt.
- **Vai runa ir par amerikāņu ģeopolitisko prognozi pēc PSRS sabrukuma?**
- Jā, 90.gadu sākumā tāds bija ASV valdības stratēģiskās domāšanas etalons, kuru kritiski vērtē Stivens Manns. Valsts prezidents un citi augsti ierēdņi gudri sprieda par „jaunas pasaules kārtības veidošanu”. Turpretī vēstnieks dedzīgi izsakās par nepieciešamību pārvarēt ūtonisko mehānistisko skatījumu starptautiskajās attiecībās un ģeopolitiskajās konstrukcijās, kā arī kara mākslā, komentējot atsevišķu amerikāņu kara teorētiku atziņas. Ļoti svarīgs ir viens moments vēstnieka pieejā. Viņš saka, ka tradicionāli stratēģiskajos risinājumos respektē tikai militāros, ekonomiskos un politiskos faktorus, kā arī paplašinātā

variantā var respektēt apkārtējo vidi, tehnoloģijas attīstību un sociālo stāvokli. Stivens Manns uzsver, ka ar to ir par maz, jo netiek atspoguļotas reālās norises visā to daudzveidībā un komplicētībā. Nav iekļauta reliģija, ideoloģija, nevalstiskie institūti, teroristiskās kustības, transnacionālās korporācijas, netiek ņemta vērā globālās komunikācijas attīstība, ekonomiskā un finansiālā globalizācija.

- **Vārdu sakot, netiek ņemta vērā kultūra?**

- Manuprāt minētajos vēstnieka izteikumos atbalsojās Santa Fe institūta ietekme – starpdisciplinārā pieeja, ko man gribas dēvēt par kulturoloģisko pieeju, jo tajā tiek maksimāli respektēts viss kultūras spektrs un kultūras holistiskā būtība. Stivens Manns tolaik vēl nevarēja lietot tādus jēdzienus kā „kultūras determinisms” un „*Culture Matters*”, kurus lieto šodien – 2011.gada septembrī. Viņš vienā no tekstiem atsaucās uz Santa Fe institūta līderi slaveno fiziķi Merreju Gellu-Mannu, kurš mīlēja kritizēt negatavu un neapstrādātu skatījumu uz Visumu – *Crude Look At the Whole (CLAW)*. Stivens Manns ieteica savu abreviatūru *SLAW – Sharpened Lunge Against Wishfulness*. Tātad viņš sarkastiski vērsās pret muļķībām, kas izpaužās valstsvīru nespējā adekvāti novērtēt situāciju (*Sharpened Lunge Against Wishfulness*). Politiski turpina uz notikumiem lūkoties kā uz līnijiskiem procesiem. Taču realitāte ir savādāka. Kā saka vēstnieks, arī starptautiskie notikumi ir nelīnijiski. Tas liek mainīt „spēles noteikumus” un jātiek vaļā (kā viņš saka) no analītiskās stagnācijas.

- **Un ko vēstnieks piedāvā analītiskās stagnācijas pārvarēšanai?**

- Viņa ieskatā jēdziens „haoss” nav piemērots apzīmējums. Haoss cilvēkos asociējās ar bezformību un izteiktu nejaušību. Viņaprāt piemērotāks jēdziens ir „nelīnijiskā dinamika”. Diemžēl terminoloģijā vairs neko nevar mainīt, jo apzīmējums „haosa teorija” jau ir kļuvis ļoti populārs. Savukārt, runājot par starptautiskajām attiecībām, viņš iesaka lietot jēdzienu „pašorganizējošais kritiskums” (*SOC – self-organized criticality*). Viņš runā par kritiskuma izmantošanu (*exploit criticality*), ja tas var noderēt ASV interesēs. Viņš lieto jēdzienu „paātrināts haoss” (*accelerating chaos*). Ar to tiek domāta haosa vadīšana – dzīves apzināta novešana līdz haosam. Vēstnieka ieskatā haosa teorijai ir grandiozas perspektīvas amerikāņu nacionālajā stratēģijā. Haosa teorija izmaina skatījuma metodi, analizējot cilvēku mijiedarbību. Lielas interaktīvas sistēmas pašorganizācijas rezultātā pastāvīgi sevi noved līdz kritiskam stāvoklim, kad neliels notikums var izraisīt ķēdes reakciju, kas savukārt var novest līdz katastrofai. Taču no tā nav jābaidās. Ķēdes reakcija vienmēr ir dinamikas sastāvdaļa. Lielas un komplicētas sistēmas evolucionē no viena kritiskā stāvokļa uz otru kritisko stāvokli. Turpretī tradicionālā stratēģiskā domāšana tiecas panākt stabilitāti un *status quo*, lai sevi nomierinātu un pašapmierinātībā dzīvotu tālāk. Pašorganizējošais kritiskums jeb haosa teorija rīkojās pretēji – netiecās pēc stabilitātes un haosu uzskata par procesa sastāvdaļu un sākumu jaunai situācijai. Stabilitātes alku vietā stājas dinamikas akceptēšana – samierināšanās ar procesa turpināšanos. Tas ir radikāli jauns skatījums uz dzīves procesiem, kas mazina mūsu neizpratni un nervozēšanu. Haosu rada pati sistēma. Haosu nerada ārējie faktori, un haoss ir dinamikas dzinējspēks. Vēstnieks formulē haosa četrus elementus: 1) sistēmas sākotnējā forma, 2) sistēmas pamatstruktūra, 3) aktoru vienotība, 4) individuālo aktoru konflikta enerģija. Viņaprāt šie elementi obligāti jāņem vērā sistēmas analīzē.

- **Par kādu konflikta enerģiju ir runa?**

- Runa ir par tādu cilvēcisko enerģiju, dēļ kuras nekāda stabilitāte nevar eksistēt. Ar manāmu patosu Stivens Manns vienmēr runā par politiķu un diplomātu tieksmi pēc absolūtas stabilitātes – „jaunas pasaules kārtības”, „spēku līdzsvara”, „stratēģiskā konsensusa” u.tml. Pasaules valstu grupēšana ģeopolitiskajos spēkos ir pašapmāns. Saruna par vienpolāru, divpolāru, daudzpolāru pasauli arī ir pašapmāns. Stabilitāte ir sekas un nekas vairāk. Stabilitāte nevar būt mērķis – galarezultāts. Konflikta enerģija ir iekļauta cilvēku īpašībās. Konflikta enerģija atspoguļo indivīdu mērķus, izjūtas, vērtības, tāpēc īpaša uzmanība esot

jāvelta ceturtajam elementam – individuālo aktoru konflikta enerģijai. Un, lūk, Stivens Manns akcentē, ka individuālo aktoru konflikta enerģija ir jāvada, jo katram indivīdam ir „ideoloģiskais nodrošinājums”, kuru var koriģēt. Vēstnieks koriģēšanu salīdzina ar hakeru pieeju; proti, hakeri zina, ka vadīšanā vislabākais līdzeklis ir „virusi”. Stivens Manns ir pārliecināts, ka haosa teorijai ir jākļūst par ASV ideoloģisko virusu – galveno ieroci savu interešu nodrošināšanā. ASV nacionālās drošības aizstāvēšanā ir jāpielieto haosa teorija. Haosa teorijas pielietošanas objekts ir valstis, kultūras, tautas, kuras ir jāinficē ar demokrātiskā plurālisma un cilvēktiesību aizstāvēšanas ideoloģiju, respektīvi, ideoloģisko virusu. Viruss pats sāks izplatīties haotiskā ceļā, un inficētā pasaule priekš ASV kļūs „globāli izdevīga”. Stivens Manns šo virusu salīdzina ar narkotikām, pēc kurām cilvēki paši tiecās. Stivens Manns ciniski mums liek saprast, ka cilvēki brīvprātīgi paši tieksies pēc ASV izplatītās ideoloģijas „vērtībām” – naudas, patērēšanas, varas. Tiek saindēti indivīdi, kuri kļūst par haosa narkomāniem, kā man gribas nosaukt vadāmā haosa „produktus”. Stivens Manns pie tam atklāti saka, ka ASV nacionālās intereses ir svarīgākas par starptautisko stabilitāti. Viņš skaidri un gaiši pasaka, ka ASV jau izplata haosu, kad atbalsta „demokrātiju”, „tirgus reformas”, masu informācijas līdzekļus nodod privātās rokās.

- **Abi vēstnieka teksti ir sagatavoti pirms laba laika. Kas pēc tam ir noticis?**
- Visticamākais nākas runāt par trijiem konkrētās darbības virzieniem. Pirmkārt, haosa teorijas pētījumiem, kuros tagad ir iesaistījušies daudzu valstu zinātnieki. Esmu lasījis, piemēram, Austrālijas, Krievijas speciālistu darbus. Otrkārt, haosa teorijas pielietošanu praksē. Treškārt, šīs prakses kritiku, kad izvērsās nepatīkama saruna par vadāmā haosa tehnoloģijām un to antihumānistisko raksturu. Manuprāt pašlaik jau ir sasniegta samērā pilnīga izpratne par dažādās pasaules valstīs līdz šim praktiski pielietotajām vadāmā haosa tehnoloģijām. Tās tiek detalizēti analizētas daudzās publikācijās. Tāpēc, teiksim, Internetā kritiskās analīzes materiāls ir lielāks, salīdzinot ar vadāmā haosa tehnologu publicēto. Esmu lasījis, ka no 2005.gada tā ir slepena tēma, par kuru vairs nedrīkst neko publicēt. Jau minēju, ka šajā ziņā mūsu rīcībā ir tikai Stivena Manna divi teksti. Stivens Manns ir atklāts un smejas par konspiroloģisku attieksmi pret haosa teorijas izmantošanu. Viņš neslēpj, ka ASV savu interešu labā pielieto haosa teorijas atziņas. Tā, piemēram, 1993.gadā sarunā ar krievu zinātnieku Georgiju Maļinecki viņš lepojās: „Mēs būvējam scenārijus Dienvidslāvijas destabilizācijai. Tas ir ļoti sarežģīts un izteikti aizraujošs uzdevums. Jāizdodās ir ļoti interesanti”. 2011.gada 11.maijā Maskavā profesors Aleksandrs Dugins lasīja lekciju „Izprast amerikāņu imperiālismu”. Viņš teica, ka amerikāņu vēstures centrālā līnija vienmēr ir bijusi liberālmiesianisms. Tātad vēlēšanās „glābt” cilvēci no posta un pagrimuma. Profesors teica, ka amerikāņiem ir lieli panākumi, citās valstīs veidojot viņiem izdevīgu haosu. Manuprāt uz amerikāņu darbību attiecās Fridriha Augusta Haijeka padoms. Slavenais ekonomists ieteica daudz nerūpēties par nākamajām paaudzēm, jo tās nevar parūpēties par mums. Šie asprātīgie vārdi izrādījās pravietiski, jo šodien amerikāņi un Rietumi vispār dzīvo, domājot tikai par sevi un šodienas ikdienišķajām vajadzībām.
- **Kādi ir vadāmā haosa pielietošanas piemēri?**
- Stivens Manns priekšplānā izvirza PSRS sabrukumu. Taču mums nav zināms, ko viņš teiktu šodien – 2011.gada otrajā pusē, ņemot vērā visjaunākos notikumus Lielajos Tuvajos Austrumos, kā arī Irakas, Afganistānas, Lībijas traģēdiju un t.s. oranžās revolūcijas. Domāju, nav aizmirstama arī amerikāņu ideoloģiskā darbība pēc II Pasaules kara, kas bija vērsta pret PSRS un faktiski izmantoja vadāmā haosa tehnoloģijas, kaut gan tolaik specdienesti lietoja citu terminoloģiju. Kā tagad labi zināms, pēc II Pasaules kara ASV plaši izmantoja moderno mākslu ideoloģiskajā cīņā pret sociālisma valstīm. Piemēram, speciāli tika propagandēts, „piarēts”, abstraktais ekspresionisms un tā pārstāvji ar Daugavpilī dzimušo Marku Rotko priekšgalā. Centrālās izlūkošanas pārvaldes uzdevumā amerikāņu

abstraktais ekspresionisms tika pasniegts kā radošās un intelektuālās brīvības simbols, kas ir iespējams tikai demokrātiskā iekārtā un nav iespējams totalitārajās valstīs. Sprotams, ka paši amerikāņi un eiropieši abstrakto ekspresionismu necienīja un vispār neuzskatīja par mākslu. Tipisks ir ASV prezidenta Trumena viedoklis: „*If that's art, then I'm a Hottentot*”. Tomēr apmēram 20 gadu laikā amerikāņu ideologi guva respektējamu rezultātu „hotentota” dievināšanā, liekot publikai visam noticēt. Tajā skaitā Rietumeiropiešiem. No 1950.gada Parīzē darbojās galvenais amerikāņu „mākslas ieroča” izmantošanas centrs – „*Congress for Cultural Freedom*”. Tam bija filiāles 35 valstīs. Tajās strādāja daudzi eiropiešu radošās inteliģences pārstāvji, kurus bija savervējuši amerikāņu tā laika vadāmā haosa speciālisti. Tiesa, domājoši cilvēki viņus 60. gados atmaskoja. Presē bija skaļš skandāls, taču 1967.gadā amerikāņi sekmīgi „pārkārtojās” un minētās organizācijas vietā izveidoja citu organizāciju ar jaunu nosaukumu – „Starptautiskā asociācija kultūras brīvībai”.

- **Tātad pirmajā laikā haoss tika radīts garīgajā kultūrā?**
- Pēc II Pasaules kara amerikāņu interesēs faktiski nebija tikai likvidēt PSRS un sociālisma sistēmu, kam parasti pievērs galveno uzmanību. Viņiem nācās pamatīgi „strādāt” ar rietumeiropiešiem, integrējot rietumeiropiešu smadzenēs amerikāņu kultūras vērtības. Amerikāņi centās rietumeiropiešus pārvērst par „savējiem” - , kā saka, amerikanizēt viņu garīgo pasauli – uzskatus, vērtības, gaumi, dzīves mērķus, dzīves veidu u.tml. Amerikanizējot rietumeiropiešus, viņi ieguva sabiedrotos ne tikai cīņā pret PSRS, bet faktiski ASV interešu realizācijā visā planētā. Un, protams, viņi var būt apmierināti. Rietumeiropiešu garīgā un politiskā atkarība no ASV ir labi zināms fakts jau daudzus gadus desmitus.
- **Kas ir izmainījis haosa radīšanā?**
- Izmaiņas ir acīmredzamas. Zinātnes sasniegumi XX gadsimta otrajā pusē veicināja sistēmisku pieeju arī ģeopolitiskajā, stratēģiskajā, ideoloģiskajā darbībā, par ko rakstīja Stīvens Mānns. Ja agrāk balstījās tikai uz atsevišķiem kultūras elementiem (jau minējam Stīvena Manna nosauktos faktorus jeb elementus), tad tagad vadāmā haosa tehnoloģijas cenšas aptvert relatīvi visu kultūras spektru, respektīvi, gan materiālo kultūru, gan garīgo kultūru. Tātad tiek aptverti ekonomikas institūti, bizness, finanses, darba tirgus, māksla, reliģija, izglītība, komunikācija, politika, valsts institūti, tiesību sistēma, tradīcijas, paražas, mentalitāte, demogrāfija, migrācija, kultūras mantojums utt. Vadāmā haosa tehnoloģi šodien „strādā” ar attiecīgās valsts/civilizācijas kultūras relatīvi visiem segmentiem. Arī šajā jomā izpaužas kultūras determinisma un *Culture Matters* mūsdienu aktualitāte.
- **Tātad arī tautā iecienītai krāsai var būt noteiktas funkcijas?**
- Par to liecināja tā saucamās oranžās revolūcijas 2000.gadā Dienvidslāvijā, bet 2005.gadā Gruzijā, Ukrainā, Kirgīzijā. Tur notika valsts augstākās varas vēlēšanas, un visās četrās valstīs tika pielietotas vienas un tās pašas vadāmā haosa tehnoloģijas. Speciālisti konstatēja notikumu sakritību visniecīgākajās detaļās. Vienīgi Kirgīzijā bija zināmas novirzes no „normas” sakarā ar vietējās kultūras specifiku – klanu sistēmu un paternālisma milzīgo nozīmi visās dzīves sfērās. Pielietoto tehnoloģiju mērķis bija visur viens un tas pats – destabilizēt situāciju valstī un nomainīt varas eliti. Tas nozīmēja, ka varu vajadzēja iegūt gados jaunākiem un proamerikāniskākiem cilvēkiem. Viņiem vajadzēja nomainīt gados vecākos un amerikāņiem mazāk lojālos cilvēkus. Visās nosauktajās valstīs „darbs” tika uzsākts jau pirms laba laika, veicinot iedzīvotāju neapmierinātību ar valdību, apmācot jauniešus, žurnālistus, aktīvi „piarējot” opozīcijas līderi, veicot tā dēvēto pirmvēlēšanu mārketingu – formulējot lozungus, saukļus, izstrādājot plakātus, kreklīņus ar saukļiem, izgatavojot vienas krāsas lakatus, šalles, izvēloties mūzikālo pavadījumu, uzņemot politiskas multiplikācijas filmas, sastādot datoru spēles, attiecīgi noskaņojot starptautisko sabiedrību, kā arī ASV augstākajām amatpersonām publiski apliecinot opozīcijas atbalstu. Tehnologu

„darbs” turpinājās vēlēšanu laikā un arī pēc vēlēšanām, kad tika apkopoti rezultāti. Speciālisti secināja, ka visās četrās valstīs „strādāja” viens un tas pats izpildītājs – *East European Democratic Centre*, kas atrodas Varšavā. Kā zināms, viņu darbs vainagojās ar panākumiem. Visur pie varas nonāca amerikāņiem izdevīgāki un paklausīgāki cilvēki.

- **Kas tagad ir zināms par PSRS sabrukumu?**

- Vadāmā haosa tehnoloģijas PSRS sabrukuma organizēšanā manāmi atšķīrās no minēto četru valstu pakļaušanas iespējām. Piemēram, vadāmā haosa tehnoloģi no Varšavas vairākus gadus brīvi un netraucēti darbojās Kirgīzijas teritorijā. PSRS teritorijā tas pirms 1985.gada nebija iespējams. Tagad ir pamatīgi izanalizētas vadāmā haosa tehnoloģijas, un analīzes galvenais materiāls ir PSRS un pēcpadomju laiks Krievijā, kā arī citās bijušajās padomju republikās. Visjaunākajās publikācijās tiek analizēti notikumi 2011.gadā, kā saka amerikāņi, Lielajos Tuvajos Austrumos. Acīmredzot PSRS teritorijā vadāmā haosa praktiskie organizētāji sāka aktīvi darboties 90.gadu sākumā, kad pilnā mērā tika atvērtas robežas. Internetā tagad ir detalizēti apskatīta „Harvardas zēnu” destruktīvā darbība Krievijā, konsultējot Jegora Gaidara „reformātorus” un vadot privatizācijas procesu. To grupu, kura darbojās Krievijā, sauc par „Harvardas zēniem” tāpēc, ka daļa no viņiem strādāja Harvardas universitātē speciāli izveidotajā Starptautiskās attīstības institūtā. „Harvardas zēnu” līderis Krievijā bija Andrejs Šleifers, kurš savtīgos nolūkos pats iesaistījās „prihvatizācijā”, piesavinājās amerikāņu naudu un ASV tika tiesāts. Krievijas „amerikanizācijā” ļoti liela loma bija bijušajam Harvardas universitātes prezidentam, Baraka Obamas padomniekam ekonomistam Lourensam Sammersam. Publikācijās par „Harvardas zēniem” viņš tiek nosaukts par galveno organizatoru Krievijas jautājumos. Piemēram, žurnālā „*Nation*” 1998.gada 32.numurā. Arī Stivens Manns pēcpadomju laikā darbojās vairākās bijušajās padomju republikās. Vadāmā haosa tehnoloģiju analīzē lielu ieguldījumu ir devis Krievijas psihologs profesors Vladimirs Lepskis. Internetā ir pieejami daudzi viņa darbi ne tikai par refleksiīvo vadīšanu (viņa zinātnisko tematiku), bet arī par Krievijas amerikanizāciju un valsts drošības graušānu.

- **Lūdzu, pastāstiet par viņa secinājumiem?**

- Iespējams, principiāli vissvarīgākais secinājums ir tas, ka haosa menedžments jeb vadāmais haoss tiek pasludināts par jaunu masu iznīcināšanas ieroci. Vadāmā haosa tehnoloģijas ir pasaules projektēšanas instruments, ko pašlaik savā labā aktīvi izmanto viena valsts. Tāpēc vadāmā haosa tehnoloģiju izmantošanu ir jākontrolē starptautiskajām organizācijām. Vadāmā haosa tehnoloģijas ir visas cilvēces īpašums, jo balstās uz daudzu zemju zinātnieku sasniegumiem. Zinātniskos sasniegumus nedrīkst izmantot savās interesēs tikai viena valsts. Vadāmā haosa tehnoloģiju liktenis tiek salīdzināts ar atomieroču izgatavošanu, ko sākumā arī vēlējās kontrolēt tikai viena valsts – ASV, savtīgos nolūkos izmantojot dažādu zemju- krievu, vāciešu - zinātnieku atklājumus un izgudrojumus. Starp citu, vadāmā haosa zinātniskajā izstrādē amerikāņiem atkal ir izdevība izmantot krievu speciālistus. Piemēram, psihologu Vladimiru Lefevru, kurš no pagājušā gadsimta 70.gadiem dzīvo un strādā ASV. Ļoti svarīgi ir Vladimira Lepska secinājumi par vadāmā haosa mērķiem un rezultātiem. Viņš raksta, ka vadāmā haosa tehnoloģiju pielietošanas rezultātā atslābst tautas nacionālais gars, degradējas valsts institūti un valsts zaudē ekonomisko un politisko vadību, devalvējas nacionālās kultūras tradīcijas, zaudē spēku morālās un garīgās vērtības, kad sāk dominēt visatļautība un bezatbildība. Lakoniski sakot, tiek demontētas ne tikai nacionālās valstis un to kultūra, bet pat atsevišķas civilizācijas, ko mēs šodien redzam Lielajos Tuvajos Austrumos. Tiek sagrauta kultūras iekšējā solidaritāte, nostiprinās naudas kults un sociāldarvinistiski stereotipi – izdzīvo stiprākais. Tiek krasi samazināta iedzīvotāju spēja pretoties, pašorganizēties un attīstīties. Kā norāda Vladimirs Lepskis, tas ir pasaules informatīvi psiholoģiskais karš, izmainot pasaules uzskatu masu apziņā. Pie tam var konstatēt šī kara globālos mērķus.

Piemēram, iedzīvotāju skaita apzinātu samazināšanu. Jaunās pasaules kārtības veidotājiem nav vajadzīgs liels iedzīvotāju skaits. Deivids Rokfellers par to ir publiski izteicies un viņā vārdi tiek citēti Internetā. Amerikāņu uzspiestās neoliberalisma reformas izraisa demogrāfisko katastrofu, samazinot dzimstību un palielinot mirstību. Seksuālā revolūcija, sociāldarvinistiskā individuālisma, hēdonisma un patērēšanas propaganda arī strauji samazina dzimstību. Sociāldarvinisms un vienaldzība pret otru cilvēku mazina cilvēku gribasspēku dzīvot un veicina mirstību. Sociālo padibeņu pieauguma veicināšana no nabagiem, bezpajumtniekiem, kļaidoņiem arī veicina mirstību. Otrs piemērs: nacionālo valstu novājināšana un sagraušana. Nacionālo valstu dzīvi vada un kontrolē transnacionālās korporācijas, krimināli transnacionāli sindikāti, transnacionālās organizācijas, kuras kontrolē finansu, militāros, enerģētiskos, informācijas, garīgās kultūras resursus. Par to raksta ne tikai Vladimirs Lepskis. Norvēģu ekonomists Ēriks Reinerts 2004.gadā publicēja grāmatu par globalizāciju. Tajā viņš pierāda, ka vadošo valstu, arī ASV, ekonomiskā augšupeja nenotiek, balstoties uz ražošanas attīstību, bet gan bagātību pārdalīšanu sev par labu starp bagātajām valstīm un nabadzīgajām valstīm. To panāk, novājinot nacionālās valstis, - ievēkot parādos, lēti uzsākot un privatizējot visus nacionālos resursus un tajā skaitā dabas bagātības. Tiek panākts, ka nacionālās valstis visu pārdod, samazina sociālos izdevumus veselības aizsardzībai, garīgajai kultūrai un zinātnei. Notiek darbaspēka, ieskaitot augsti kvalificēta, migrācija. Par to raksta arī Vladimirs Lepskis. Turklāt viņš rezumē traģiskā scenārija sekas: iet bojā un sabrūk tauta jeb, kā viņš izsakās attiecīgajā terminoloģijā, sabrūk attīstības subjekts. Tātad – cilvēki, tautas pārstāvji. Viņi vairs nav spējīgi adekvāti novērtēt situāciju, nav spējīgi pretoties un pārvarēt viņiem uzspiestās manipulācijas. Viņi zaudē pašanalīzes un pašidentifikācijas spējas, viņiem trūkst drosmīgu un pārdomātu ideju, prasme sastrādāt ar citiem subjektiem – tautām. Vladimirs Lepskis Krievijā to saskata visos dzīves segmentos. Valsts nespēj normāli funkcionēt – vadīt un attīstīt visus procesus un nodrošināt likumību. Valsts nespēj saviem pavalstniekiem nodrošināt normālu dzīvi. Valstī liela nozīme ir korumpētai ierēdniecībai un kriminālajiem elementiem. Vidusšķira attrofējās un dezorganizējās, nav iekļauta reālajos vadības un attīstības procesos. Politiskās partijas ir butaforijas. Sabiedriskās organizācijas praktiski neietekmē sociālās norises. Pilsoņi ir sociāli pasīvi.

- **Kas tiek darīts, lai izraisītu tik smagas sekas?**

- Pieeja noteikti ir kompleksa, proti, atbilstoša jaunajai zinātniskajai domāšanai, tā teikt, Santa Fe institūta domāšanai, ko propagandē diplomāts Stivens Manns. Starp citu, Vladimirs Lefevrs vienā no savām publikācijām Krievijas žurnālā atceras, ka 80.gadu beigās vislielāko interesi par jaunajām zinātniskajām atziņām izrādīja amerikāņu diplomāti un militāristi, bet ekonomisti izturējās vienaldzīgi. No šodienas dzīves viedokļa tas ir interesants novērojums. Ja ekonomisti būtu izturējušies gudrāk, tad varbūt pašlaik nebūtu krīze. Kas attiecas uz jauno atziņu izmantošanu vadāmā haosa konstrukcijās, tad šajā jomā pašā sākumā sinhroni tiek veikta darbība daudzos virzienos. Viens no tiem ir jaunas „varas elites” formēšana no vietējiem cilvēkiem. Vladimirs Lepskis raksta, ka Krievijā tika „apstrādāti” nabadzīgi, gudri, ciniski, alkātīgi un kosmopolītiski noskaņoti gados jauni cilvēki. Viņi nemīl un nežēlo savu valsti. Patriotisms, sirdsapziņa, palīdzība, nacionālās intereses viņiem ir lamu vārdi. Viņi mīl savu villu, jahtu, slavu, bagātību, varu. Ar viņiem „strādāja” amerikāņu speciālisti gan pašā Krievijā, gan organizējot „studijas” ASV un Rietumeiropā. Viņi tika apmācīti visu privatizēt un pārdot transnacionālajām korporācijām. Sākumā viņi strādāja universitātēs, pēc tam valdībā, dažiem bija jāklūst par oligarhiem. Šo cilvēku lobēšanu politikā un vadošos amatos smalki veica amerikāņu diplomāti un citi Krievijas varas struktūrās ietekmīgi ārzemnieki. Atsevišķs virziens – jaunbagātnieku slāņa formēšana, stimulējot naudas kulta rašanos. „Prihvatizācijas” mahinācijās piedzima jauna „biznesa elite”. Tā ir rietumnieciski orientēta,

amerikāņu proponētās neolibērālās tirgus ekonomikas akli fanātiska aizstāve, alkātīga un naidīga pret valsts lomu ekonomikā, garīgi un morāli aprobežota, jo arī uz zinātņi, izglītību, mākslu un literatūru lūkojās no tirgus ekonomikas viedokļa. Taču visbūtiskākais – visu nopelnīto naudu viņi nogulda ārzemēs, tādējādi totāli graujot savas valsts varenību un perspektīvas. Jāsaka, ka tas ietilpst vadāmā haosa „klasikā”, kad sabiedrība tiek mākslīgi saskaldīta divās daļās – bagātajos un nabadzīgajos, likvidējot vidusslāni. Paralēli tiek „strādāts” tajā virzienā, kas attiecas uz t.s. pilsoniskās sabiedrības veidošanu. Runa ir par visdažādākās tematikas sabiedrisko organizāciju tīkla radīšanu amerikāņu „ekspertu” uzraudzībā par Rietumu fondu līdzekļiem. Atsevišķs svarīgs virziens – masu komunikācijas līdzekļi. Šajā jomā arī tiek ieviesta tirgus kārtība, cenšoties medijus nodot privātās rokās, lai ērtāk varētu kontrolēt sabiedriskās domas dienaskārtību. Relatīvi patstāvīgi virzieni ir korupcijas un birokratizācijas inficēšana, vietējās zinātnes graušana un zinātnieku nepielaišana valsts taktiskajā un stratēģiskajā vadībā, izglītības sistēmas „modernizācija”, primitīvas masu kultūras produkcijas - filmu, grāmatu, mūzikas - tiražēšana, netradicionālo reliģisko organizāciju un sektu imports, jauniešu subkultūru formēšana, cilvēktiesību aizsardzības un feminisma kustības imitēšana, seksuālās brīvības propaganda. Visplašākajos sabiedrības slāņos tiek aktualizēti mīti „tirgus pats visu izdarīs”, „valsts administratīvi komandējošā sistēma ir ļaunums”, „visas Rietumu preces ir labākas par savējām precēm”. Respektīvi, tiek darīts viss, lai uzplauktu sociāldarvinistiska individualizācijas mānija, tiktu sagrauti iekšējie sakari starp sabiedrības sociālajām grupām, rastos paaudžu konflikts, tiktu veicināta etniskā un reliģiskā sašķeltība, izaugtu nepārvarama barjera starp bagātajiem un nabadzīgajiem, tiktu bloķēta jebkāda veida pretestība rietumnieciskā dzīves veida invāzijai. Vēlēšanu kampaņām ir jāpārvēršas par lumpeniskām izrādēm, jo partijām var nebūt sava programma. Jālikvidē ir idejiski neatkarīgi un godīgi mediji, jāveicina ir kriminālo aprindu ietekme, jāpanāk, ka valsts kļūst finansiāli atkarīga no ārzemju bankām, ievērojami pasliktinās importa un eksporta proporcijas, kā arī sabiedrība vispār ir pārtraukusi aktīvi interesēties par savas valsts attīstību, un valstī visus jautājumus izlemj korumpēta „elite” saskaņā ar amerikāņu vēstnieka norādījumiem.

- **Bet tagad, lūdzu, pastāstiet par visjaunāko pieredzi vadāmā haosa pielietošanā?**
- 2011.gada vasaras sākumā Maskavā iznāca grāmata „Политическое цунами. Аналитика событий в Северной Африке и на Ближнем Востоке». Grāmata iznāca Sergeja Kurginjana redakcijā, un tās sagatavošanā piedalījās neliela pētnieku grupa. Tā ir operatīvi izdota grāmata par dramatiskajiem notikumiem 2011.gadā daudzās islama zemēs, kur tika nomainīta valdība, izvērtās plaši nemieri, Rietumvalstu lidmašīnas bombardēja pilsētas. Par šiem drūmajiem notikumiem, protams, presē un Internetā joprojām tiek publicēti dažādi komentāri, ekspertu viedoklis utt. Minētās grāmatas lielākā vērtība ir tā, ka notikumi ir rūpīgi un vispusīgi analizēti vadāmā haosa tehnoloģiju pielietošanas kontekstā. Daudzpusīgā faktu materiāla nolūks ir atspoguļot un argumentēt vadāmā haosa mērķtiecīgo klātbūtni visos notikumos. Manuprāt tā ir ļoti nozīmīga grāmata, kura uzskatāmi ilustrē vadāmā haosa, šī jaunā masu iznīcināšanas līdzekļa, prātam grūti aptveramās iespējas un draudus cilvēces turpmākajā dzīvē. Kā zinu, tā ir pirmā grāmata, kas speciāli aplūko vadāmā haosa tehnoloģijas un to pielietošanas praktiskos grandiozos un šausmīgos rezultātus. Lasot vēsturiskajiem faktiem bagāto tekstu, kļūst skaidrs, ka darbs pie šīs grāmatas nav sācies šogad, bet daudz agrāk.
- **Vai grāmatā ir runāts par notikumu vienveidību, kā tagad nākas lasīt medijos?**
- Notikumu vienveidību nosaka notikumu piederība vienam projektam. Tas, pirmkārt. Otrkārt, vadāmā haosa tehnoloģiskais arsenāls nav bezgalīgs, - metožu un formu skaits pašlaik nav pārāk liels. Sprotams, attiecīgo tehnologu radošā doma strādā un cenšas izdomāt kaut ko jaunu. Taču pašlaik tiekamies tikai ar vadāmā haosa zināmu „klasiku”. Grāmatā ir teikts, ka

ASV 2003.-2004.gadā sāka izstrādāt Lielo Tuvo Austrumu (*Greater Middle East*) „rekonstrukcijas projektu”. Projekta autori ir K.Raisa, H.Kisindžers, D.Ramsfelds, R.Čeinijs, R.Perls, P.Vulfovics, M.Grosmans. Pasaules sabiedrībai projektu tūlīt sāka „piarēt” (demagoģiski skaistiem vārdiem izskaidrot) valsts visaugstākās amatpersonas. 2003.gada 9.maijā prezidents Dž.Bušs paziņoja par amerikāņu vēlēšanos Tuvajos Austrumos radīt brīvās tirdzniecības zonu. 2003.gada 6.novembrī viņš izteicās par ASV jauno politiku organizēt „globālu demokrātisko revolūciju Tuvo Austrumu reģionā”. 2004.gada janvārī Davosas forumā R.Čeinijs atklāti runāja par nepieciešamību palīdzēt Tuvo Austrumu tautām pārvarēt brīvības deficītu, un tas būs ieguldījums cīņā pret terorismu. 2005.gada 27.jūlijā „*The New York Times*” rakstīja, ka Baltais nams atsakās no „war on terror”. Tā vietā būs „*global struggle against violent extremism*” un šajā cīņā pret ekstrēmismu ir jābūt ne tikai militāram, bet arī ideoloģiskam komponentam, kā, protams, tiek dēvēta vadāmā haosa izmantošana. Tajā pašā dienā, 2005.gada 27.jūlijā, Senātā apstiprināja Karena Hjūza kandidatūru valsts sekretāra vietnieka amatam publiskajā diplomātijā un *Public Relations*. Valsts departamentā, tātad ASV ārlietu ministrijā, tāds amats izveidots pirmo reizi. 2005.gada 8.septembrī Valsts departamentā tiek organizēta „ātrās reaģēšanas nodaļa”. Tai ir jānodarbojas ar pasaules mediju analīzi un jāpalīdz valdībai sagatavot atbildi baumām un nomelnošanai. 2006.gadā tiek organizēta speciāla Kordinācijas komiteja stratēģiskajai komunikācijai un publiskajai diplomātijai. Komitejas galvenais uzdevums ir pārzināt „ideju karu”. Komitejas sastāvā ir pārstāvji no Valsts departamenta, ASV Starptautiskās attīstības aģentūras, Aizsardzības ministrijas, izlūkdienestiem. Grāmatā ir uzskaitītas komitejas funkcijas. Uzskaitījums ir interesants un savā ziņā (no PR viedokļa) pamācošs. Tā, piemēram, jāpopularizē ASV centieni brīvības, cilvēktiesību aizsardzības, visu cilvēku tiesiskās vienlīdzības jomā. Komitejai pasaulē jāmeklē cilvēki, kuri atzīst minētos ideālus; jāatbalsta tie cilvēki, kuri cīnās par brīvību un demokrātiju; jāpretojas tiem cilvēkiem, kuri izplata naida un apspiešanas ideoloģiju; jāstrādā ar „ietekmes grupām” un iedzīvotāju „jūtīgām grupām” – politiķiem, sabiedriskajiem darbiniekiem, reliģisko organizāciju līderiem, žurnālistiem, jaunatni, sievietēm, eniskajām, reliģiskajām un cita veida minoritātēm. Komitejai jārealizē taktika „demokrātija darbībā”, aktivizējot radio „Amerikas balss”, izglītības un cita veida profesionālās apmaiņas programmas, izvēršot palīdzību valstu veselības aizsardzībai utt. 2008.gada 28.oktobrī brīfingā „Publiskā diplomātija un ideju karš” tika paziņots, ka turpmāk galvenais būs nevis ārzemnieku kļūdainā viedokļa (par ASV) atspēkošana, bet gan aplamu viedokļu izolēšana un ekstrēmisma mazināšana ar „vārdiem, tēliem un darbiem”. No 2008.gada sākās Interneta aktīva izmantošana vadāmā haosa organizēšanā. Valsts departamentā izstrādāja speciālu programmu „Digitālo ārējo kontaktu komanda”, lai Internetā darbotos arābu, farsī, urdu un krievu valodā. 2008.gada decembrī ASV notika t.s. revolucionāro blogeru konference. Tajā piedalījās apmēram 20 blogeri no Ēģiptes un citām Lielo Tuvo austrumu valstīm. Ar viņiem „strādāja” amerikāņu speciālisti. 2009.gada novembrī „brīva Interneta” aizstāvēšanā iesaistījās prezidents Obama. 2011.gada 15.februārī Hilarija Klintonē Džordža Vašingtona universitātē nolasīja referātu „Interneta plusi un mīnusi”. Valsts departamentā viņa izveidoja „Kibertelpas nodaļu”. 2011.gada 16.maijā ASV apstiprināja kiberaizsardzības stratēģiju. Prezentācijā H.Klintonē runāja par demokrātijas ieviešanu, izmantojot diplomātijas, militārās un ekonomiskās metodes. Aiz visa tā slēpjas ASV centieni, maskējoties ar demokrātijas ieviešanu, organizēt „twitterrevolūcijas”.

- **Kāds ir amerikāņu patiesais mērķis?**

- Kā formulē Sergejs Kurginjans, pēc „globālās demokrātiskās revolūcijas Nr.1” Austrumeiropā tagad tiek realizēta „globālā demokrātiskā revolūcija Nr.2” islama zemēs Āfrikā un Tuvajos Austrumos jeb, kā amerikāņi, saka – Lielajos Tuvajos austrumos. Mēs sastopamies ar vadāmā haosa izmantošanu globālajā politikā. Pašlaik patiesais mērķis ir

graut Ķīnas, Eiropas Savienības, Indijas, Krievijas iespējas pasaulē. ASV strauji zaudē vadošo lomu uz planētas, un amerikāņu elite to negrib pieļaut. Projekta būtība ir ASV potenciālo konkurentu ekonomiskās attīstības kavēšana. Piemēram, labi ir zināma Ķīnas nostiprināšanās Āfrikā, Ķīnas centieni piekļūt enerģētiskajiem resursiem „melnajā kontinentā”. Tā ir „neattīstības globalizācija”, „modernisma demontāža”, kā amerikāņu darbību dēvē daži zinātnieki. Runa ir par radikāli jaunas pasaules kārtības veidošanos. Tādas kārtības veidošanos, kuras sekas pašlaik ir grūti aptvert. Taču ir skaidrs, ka XXI gadsimts būs ļoti dziļu ģeopolitisko un ģeoeconomisko kolīziju gadsimts. Turklāt vēl nebūt nav noslēgusies demogrāfiskā pāreja – palanētas iedzīvotāju skaits turpina pieaugt un tā tas saglabāsies turpmākos 40 gadus.

- **Vai amerikāņiem kāds palīdz saglabāt hegemoniju pasaulē?**
- Protams, ka palīdz. Vadāmā haosa tehnoloģiskās operācijas – „projektus” - visur realizē vietējie iedzīvotāji – „vietējie reformatoriskie spēki”. „Neattīstības globalizācijas” galvenais „darbaspēks” nav amerikāņi, bet gan ir to zemju iedzīvotāji, pret kuriem ir vērsta „modernisma demontāža”. Tas ir visdrūmākais un visparadoksālākais. Pēcpadomju dzīves visas kroplības izraisīja vietējie „politiķi”. Protams, viņiem bija un joprojām ir padomdevēji, un tie, bezšaubām, ir amerikāņu kadri. Taču tagad ir skaidri izprasts, ka ASV galvenais balsts „neattīstības globalizācijā” ir vietējie iedzīvotāji; piemēram, islama radikālās grupas. To uzdevums ir radīt nestabilitāti ne tikai savās valstīs, bet arī citās zemēs. ASV jau pagājušā gadsimta 70.-80.gados centās provocēt t.s. islama loka nestabilitāti, destabilizējot Tuvo Austrumu valstis, lai musulmaņu neapmierinātība pārsviestos uz PSRS. 1977.gadā prezidenta Kartera padomnieks Zbigņevs Bžežinskis izveidoja grupu, kura sāka izstrādāt slepenu programmu PSRS destabilizācijai, izmantojot „etniskā faktora aktivizāciju”. Galvenais „etniskais faktors” bija islama padomju republikas. Grupā darbojās arī britu un franču specdienestu oficiēri. Man gribas to nosaukt par reliģiskās rikošetes stratēģiju. Ne visās islama zemēs piepildījās šī ideoloģiskā stratēģija. Atsevišķās valstīs nācās pielietot militāro spēku. 2001.gada oktobrī ASV sāka karu Afganistānā, 2003.gada 20.martā iebruka Irakā, 2011.gada sākumā uzbruka Līvijai.
- **Kādi ir vadāmā haosa galvenie tehnoloģiskie „projekti”?**
- Jau bija runa par to, ko gribu dēvēt par nosaukumu poētiku. „Oranžās revolūcijas” ir nomainījušas „jasmīnu revolūcija” (Tunisā), „lotosa revolūcija” (Ēģiptē), „Sīrijas pavasaris” (Sīrijā), „Odiseja ausma” (Līvijā). Lielajos Tuvajos austrumos notikumi katrā valstī sākās ar nekārtību organizēšanu. Arī šajā jomā tika pielietota nosaukumu poētika: „Naida diena” Ēģiptē 2011.gada 25.janvārī, Līvijā – 18.februārī, Sīrijā – 29.aprīlī. Viens no pirmajiem „projektiem” bija kompromitējošu materiālu publicēšana *Wikileaks*, visai pasaulei demonstrējot varas korumpētību, valsts izzagšanu un interešu nodevību. Pēc šīm publikācijām ASV līderi nekavējoties uzstājās presē un aicināja sākt reformas – organizēt demokrātiskas vēlēšanas, likvidēt korumpētību utt. ASV līderi sāka atklāti atbalstīt opozīcijas vadību. Savukārt amerikāņu ideologi publicēja gudrus rakstus par „globālo politisko atmodu”, ko piedzīvo cilvēce, lai aizstāvētu kultūras vērtības, ekonomiskās iespējas un nodrošinātu cilvēkam cienīgu dzīvi vispār. Atklāta bija arī saruna par finansiālo atbalstu. 2011.gada 3.februārī Džordžs Soross laikrakstā „*The Washington Post*” sola dot naudu Ēģiptes opozīcijai, lai atjaunotu ASV pozīcijas pasaulē un Baltajam namam nevajadzētu noslēgt pazemojošas alianses ar diktatoriem. Sprotams, amerikāņu specdienestu darbinieki „strādāja” ar vietējiem „disidentiem” un organizēja visdažādākos „projektus” – organizēja dažādas „kustības”, jaunas politiskās partijas, jauniešu organizācijas utt. Internetā organizēja „islama ielu”, sistemātiski rakstot par demokrātisko pārmaiņu nepieciešamību. Par to tika runāts arī islama dievnamos. Tika bloķēta armijas un specvienību iespēja apspiest nemierus. Jau iepriekš tika veicināta armijas un specvienību vadības korumpētība, bet galvenais –

kukuļos saņemtās naudas noguldīšana Rietumu bankās, par ko, saprotams, tūlīt uzzināja amerikāņi. Nemieru dienās amerikāņi piedraudēja publiskot vietējo virsnieku banku rēķinus. Tā tas bija Alžīrā, Tunisā, Ēģiptē. Grandiozā līmenī tika organizēta pasaules sabiedrības dezinformēšanas kampaņa, lai nomelnotu valstu līderus un faktiski iznīcinātu viņu starptautisko leģitimitāti. Savukārt revolūciju līderi tika atzīti par vienīgajiem tautas pārstāvjiem. Opozīcijai tika sniegta Rietumu izlūkdienestu informācija, tika apmācīti dažāda veida vietējie kadri, piegādāti ieroči, kā arī Rietumu cilvēki piedalījās kaujās pret valdību.

- **Interesanti, kādu mācību guva vadāmā haosa tehnologi, analizējot visjaunāko pieredzi?**
- Es nezinu, kā uz šo jautājumu atbildētu amerikāņu tehnologi. Varu pastāstīt par tām likumsakarībām vadāmā haosa praksē, par kurām savā grāmatā raksta Sergejs Kurginjans. Viņa sagatavotajā tekstā ir analizēti vairāki būtiski novērojumi. Tā, piemēram, ja autoritatīva sistēma (PSRS) „atveras” pasaulei, tad tā pēc zināma laika iet bojā. Vispirms ir jāizveido drošības un demokrātijas institūti un tikai pēc tam jāpārkārt valsts; proti, vispirms ir jāsagatavo cilvēki projektētajai jaunajai valsts kārtībai. ASV šo metodoloģisko pieeju cītīgi aprobēja 2003.-2004.gadā. Tātad vispirms ir jāveic sabiedrības modernizācija un tikai pēc tam ir jāorganizē „brīvas vēlēšanas”. „Brīvo vēlēšanu” rezultātā pie varas visur nonāk t.s. disidenti – praktiski attiecīgās valsts padibenes un tie sociālie spēki, kuriem nebija nekāda vērtība iepriekšējā viņu profesionālās, intelektuālās un morālās impotences dēļ. Tā dēvētie demokrātijas spēki faktiski ir sapuvusi inteliģence, krimināli elementi, šovinistiskie islamisti u.c. Lai valstī nodibinātu vajadzīgo kārtību un izveidotu vajadzīgo varu, noteikti ir jābūt latentai sabiedrības neapmierinātībai ar pastāvošo varu un tās politiku. Kā liecina vēsture, latentā neapmierinātība ar varu ir bijusi vienmēr un visur. Vadāmā haosa māksla ir no šīs latentās neapmierinātības radīt sprādzienveida revolucionāru rezonansi. Ļoti liela loma ir „piāram”. Taču sociālie mediji paši par sevi neprovocē revolūciju, kā maldīgi domā par „tvitera” lomu. Mediji ir tikai instruments vadāmā haosa organizatoru rokās, tāpēc tiek pieliktas pūles, lai sev pakļautu šo instrumentu; piemēram, ar mediju privatizācijas metodi. Sergeja Kurginjana grāmatā daudz runāts par sabiedrības iedabu. Piemēram, teikts, ka sabiedrība ir sistēma. Ja mēs iedarbojamies uz sistēmu, tad rodas atbildes reakcija. Atbilde liecina par sistēmas konkrētajiem parametriem – politisko spēku izkārtojumu, uzskatu līderu klātbūtni un ietekmi, u.tml. Kā atceramies, šajā ziņā vienmēr ir tikusi veikta zināma izlūkošana, presē publicējot kādu ekstravagantu/ nepopulāru atsevišķa cilvēka viedokli, lai noskaidrotu sabiedrības reakciju. Par korupcijas „perspektīvām” jau minēju. Katrā valstī ir represīvais aparāts. Ja tas kļūst korumpēts un naudu glabā ārzemēs, tad šis aparāts ir viegli ietekmējams un vadāms. Tas attiecas arī uz citiem valsts institūtiem, kuros ir augsta korumpētība.
- **Jūs iepriekš minējāt par refleksīvo vadīšanu. Kāds tam sakars ar vadāmo haosu?**
- Refleksīvā vadīšana jeb programmēšana ir informatīva iedarbība uz objektiem, kuriem piemīt apziņa un griba jeb, citiem vārdiem sakot, spēja domāt. Saprotams, ka tādi objekti var būt tikai cilvēki. Tātad refleksīvā vadīšana ir informatīva iedarbība uz atsevišķiem cilvēkiem, ģimenēm, grupām, valsts iedzīvotājiem, civilizācijas pārstāvjiem. Jēdzienu „refleksīvā vadīšana” var lietot divējādi. Pirmkārt, ar to var apzīmēt mākslu manipulēt ar cilvēkiem un cilvēku kopām, realizējot radošu konceptuāli ideoloģisko ekspansiju. Otrkārt, ar to var apzīmēt sociālās kontroles specifisku metodi. Otrais variants attiecas uz vadāmo haosu, jo vadāmais haoss ir sociālās kontroles specifiska metode. Pirmajā variantā runa ir par tūkstosiem gadu ilgu refleksīvās vadīšanas pieredzi, jo manipulācijas ar cilvēkiem un cilvēku kopām ir notikušas vienmēr. Iedarbojoties ar informāciju uz cilvēkiem, tiek veicināts vēlamais rezultāts – cilvēka noteikta reakcija. Savā laikā interesantus eksperimentus par cilvēku morālo un intelektuālo solidaritāti veica amerikāņu psihologs Solomons Ašs. 1951. gadā tika publicēti t.s. Aša eksperimenta pārsteidzošie rezultāti. Refleksīvā vadīšana kā

sociālās kontroles specifiska metode pastāv no XX gadsimta 60. gadiem, kad sāka izstrādāt informācijas kara koncepciju. Metodes būtība izpaužas sekojoši. Informatīvā iedarbība balstās ne tik daudz uz cilvēka dabisko intuīciju, kā uz vadāmā cilvēka īpašu modeli. Tūlīt ir jāpaskaidro, ka refleksīvā vadīšana nav saistīta ar meliem un dezinformāciju. Tā ir saistīta ar cilvēku garīgās dabas perfektu izpratni un atsevišķu cilvēku tipu precīzu modeļu veidošanu. Tātad metodes rezultāts ir atkarīgs no cilvēku psiholoģiskās izpratnes līmeņa. Tiem, kuri vēlas vadīt cilvēkus, ļoti labi jāzina attiecīgo cilvēku psiholoģiskās īpašības. Lai cilvēki noticētu valdības neparastam, taču patiesam paziņojumam, tas ir speciāli jāsaprot, respektējot auditorijas psiholoģiskās īpašības. Turklāt, izstrādājot attiecīgās auditorijas modeli, jāņem ir vērā ne tikai attiecīgo cilvēku, tā teikt, ikdienišķi tradicionālā reakcija, bet arī viņu pašapziņa vispār un priekšstati par citiem un tajā skaitā par tiem, kuri vēlas pār viņiem nodibināt kontroli. Tātad – šajā gadījumā viņu attieksme pret valdību. Modelim ir jābūt refleksīvam, kad notiek savu pārdomu un sajūtu uztveršana un apcerēšana. Var pat teikt, ka refleksīvās vadīšanas jeb programmēšanas shēma nav komplicēta. Tajā ietilpst sekojošās procedūras: saraut saites ar agrākajiem uzskatiem un priekšstatiem, bloķēt nesankcionētu refleksīvo procesu iespējamību un neļaut cilvēkiem patstāvīgi izprast viņu jauno uzskatu un priekšstatu izvēli, organizēt sociālo izolāciju – svešu informatīvi psiholoģisko iedarbību laikā, kad notiek jauno uzskatu un priekšstatu formēšanās. Lakoniski izsakoties, mērķis ir neļaut patstāvīgi domāt. Kā redzam ik uz soļa, nedomāšana šodienas ir lielākā „prioritāte”. Vēlos atgādināt par spēles teoriju, kas radās un bija ļoti populāra XX gadsimta pirmajā pusē. Tolaik tika saprasts, ka cilvēka jebkura izvēle ir atkarīga no attiecīgā indivīda, kurš pieņem lēmumu. Pirmajā laikā uzskatīja, ka indivīds nav spējīgs analizēt savas domas un arī citu cilvēku domas. Tāpēc spēlētājam ir jāizmanto garantēta rezultāta princips – viņam ir jācenšas pieņemt tādu lēmumu, kurš ļauj minimāli iespējamus zaudējumus. Garantēta rezultāta princips ir spēles teorijas pamats. To jau 1928.gadā sludināja šīs teorijas autors Džons fon Neimans. 50.-60.gados spēles teorija kļuva par galveno instrumentu konfliktu risināšanā. Spēles teorijas terminus sāka lietot militāristi, politiķi, diplomāti. 70.gados spēles teorija vairs neapmierināja, modelējot militārās operācijas, starptautiskās attiecības un ekonomiskās kolīzijas. Galvenā nepilnība – pārāk primitīva attieksme pret cilvēka vērtībām – ticību, cieņu, vainas apziņu, taisnīgumu. Ekonomiskās teorijas respektēja tikai utilitārās vērtības. Pie kā tas noveda mēs tagad labi zinām. Spēles teorija nepietiekami respektēja cilvēku psiholoģiju. Refleksīvā vadīšana jeb programmēšana ir mācījusies no savu zinātnisko priekšgājēju kļūdām un tiecas maksimāli respektēt cilvēka psiholoģiskās iezīmes.

- **Kā tas konkrēti izpaužas dzīvē?**

- Kā atceras Vladimirs Lefevrs, viens no refleksīvās vadīšanas metodes pamatlicējiem un pirmo modeļu autoriem, sākums bija 70.gadu beigās ASV. 2009.gadā Krievijā iznāca viņa grāmata „*Лекции по теории рефлексивных игр*”. Par pirmajiem modeļiem ieinteresējās militāristi un diplomāti. Par saviem atklājumiem Vladimirs Lefevrs gribēja pastāstīt ASV prezidentam. Ar valsts prezidentu viņš netikās, taču Baltajā namā Vladimiru Lefevru ļoti uzmanīgi un izprotoši veselu stundu uzklauzīja ASV prezidenta speciālais padomnieks slavenais amerikāņu diplomāts Džeks Metloks. Pēc sarunas zinātnieks visai drīz saņēma naudu pētījumiem un to rezultātus Baltais nams izmantoja savā darbībā. Vladimirs Lefevrs norāda, ka ekonomisti izturējās vēsi. Tas viņaprāt bija tāpēc, ka ekonomistu ieskatā cilvēks ir racionāla būtne un tiecas maksimizēt savu izdevīgumu. Tiekas pēc peļņas, rentabilitātes utt. Refleksīvie modeļi bija saistīti ar tādām kategorijām kā morāle, sirdsapziņa, taisnīguma izjūta. Refleksīvie modeļi modelēja cilvēku, kurš tiekas ne tikai pēc materiālā izdevīguma, bet ir gatavs ziedot sevi citu labā, viņam nav tikai utilitāri mērķi, viņš grib saglabāt pašcieņu, cienīgi izturēties pret citiem un vēlas iemantot arī pārējo cilvēku cieņu. Zinātnieks min kādu novērojumu: tie, kuri cenšas saglabāt pašcienu un tajā pašā laikā ignorē citus, principā traucē

kopējā progresa attīstību un ir šķērslis dzīves virzībā. 80.gadu sākumā refleksiīvās vadīšanas modeļos tika akcentēta kultūras kategorija. Tika parādīts, ka pastāv divu tipa kultūras. Pirmā tipa kultūras pārstāvju pašcieņa pieaug, kad viņi nodibina kompromisu viens ar otru dažādu problēmu gadījumā. Pirmā tipa kultūrās konflikti tiek atrisināti viegli un ātri, panākot kompromisu. Otrā tipa kultūrās tāds process, kompromisa panākšanas process, nepastāv vispār. Otrā tipa kultūrās cilvēki vēlas par katru cenu uzvarēt, būt pārākiem, konfliktu atrisināt sev par labu. Otrā tipa kultūras pārstāvji principā neatzīst kompromisu un kompromisu uzskata par vājuma un nespējīguma izpausmi. Vladimirs Lefevrs uzskata (un to viņš stāstīja Džekam Metlokam, kā arī vēlāk aprakstīja grāmatā „Sirdsapziņas algebra”), ka PSRS kultūra atbilst otrā tipa kultūrām, kad konflikti beidzas nevis ar kompromisu, bet vienas puses uzvaru – ne reti priekšniecības izšķirošo pavēli kādai pusei par labu. Amerikāņu valdībai tas esot jāņem vērā sarunās ar PSRS vadību un ar to noslēdzot dažādus līgumus. Nedrīkst dokumentus veidot tādā formā, ka tūlīt atklājās PSRS „padošanās” un kompromiss no PSRS puses. Ja tādu dokumentu parakstīs kāds PSRS vadītājs, tad padomju tauta pret viņu izturēsies kā pret glēvuli un pat nodevēju. ASV kultūra turpretī atbilst pirmā tipa kultūrām, kurās ir cieņā kompromisa metode. Profesora Lefevra ieskatā PSRS kultūras tipiskās iezīmes saglabājas arī pēcpadomju periodā, kad samazinājās valsts loma cilvēku pašcieņas nodrošināšanā. Valsts varas struktūras vairs neizšķīra konfliktus, garantējot taisnīgumu un likumību. Pēcpadomju konfliktos visbiežāk uzvarēja nekaunīgākais un negodīgākais. Pie tam pēcpadomju gados konfliktus sāka atrisināt kriminālā pasaule, pielietojot spēku, iebiedēšanu, draudus u.tml. Valsts zaudēja savu lomu: nespēja iekasēt nodokļus, aizstāvēt biznesu, privātīpašumu, cilvēku dzīvību un tiesības. Tā rezultātā cilvēki sāka justies pazemoti un strauji izvērtās masu morālā depresija.

- **Savā blogā Jūs lietojat jēdzienu „kulturoloģiskā paradigma”. Kas ar to tiek apzīmēts?**
- Šovasar, lasot par cilvēku radīto jauno monstru – vadāmo haosu, sapratu, ka tā saucamās Ņutona zinātniskās paradigmas vietā XX gadsimtā pakāpeniski ir stājusies kulturoloģiskā paradigma. Ņutoniskā mehānistiskā skatījuma vietā ir stājies kulturoloģiskais skatījums, kad centrā nonāk kultūras kategorija un uz visu lūkojamies no kultūras holistiskuma un sistemiskuma viedokļa. Protams, pirms jaunā montra iepazīšanas manā biogrāfijā bija kultūras determinisma koncepcijas apcerēšanas posms, kam esmu veltījis atsevišķu darbu grāmatā „Spīdolas telpa”, kuru pabeidzu rakstīt 2007.gadā. Teksti par starpdisciplināro pieeju, haosa teoriju, sinerģētiku, vadāmo haosu it kā pielika punktu noteiktām pārdomām, kas vainagojās ar jēdziena „kulturoloģiskā paradigma” priekšlikumu. Kā redzējām intervijā, zinātniskā domāšana un pasaules izpratne visu laiku virzās noteiktā gultnē – kulturoloģiskajā gultnē. Par to liecina attieksmes izmaiņas pret haosu un dinamiskā haosa atzīšana, determinisma mācības kritika, dabas un sabiedrības parādību tipoloģiskās līdzības atzīšana, Iljas Prigožina aplūkotā „konceptuālā revolūcija”, radikāli jaunie uzskati par sistēmu dinamiku un pašorganizāciju, uzskats, ka cilvēkus aptver viena liela totāla sistēma – kultūra, dabaszinātņu un humanitāro zinātņu konverģence, sinerģētikas un kulturoloģijas tuvināšanās, vadāmā haosa speciālistu darbs ar visiem kultūras segmentiem, kultūras funkcijas refleksiīvās vadīšanas modeļos. Interesanti, ka vadāmā haosa izdomāšana un pielietošana atklāj svarīgu momentu. Proti, zinātniski tehniskajā civilizācijā politiskās normas un likumus nomaina kultūras attīstības likumsakarības. Tas ir šodien labi redzams – ar politisko varu neko nevar panākt. Kaut ko var panākt tikai tad, ja tiek respektēta kultūras lokālā specifika. Demokrātija zaudē klasisko substanci, jo tautas politiskās varas vietā stājas to likumsakarību vara, kuras cilvēks producē darba un zinātniskās izziņas laikā. Tātad – kultūras procesa laikā. Demokrātiskā griba pat traucē un grauj darba un zinātniskās izziņas efektivitāti. Tehnikai nav vajadzīga politiskā leģitimitāte. Intelektu pats nodrošina leģitimitāti bez politiskajiem lēmumiem. Politiku iejaukšanās kultūras procesā tikai traucē. Jo augstāks ir zinātniski

tehniskais līmenis, jo necīgāka telpa ir politiskajām manipulācijām. Jo augstāks ir kultūras līmenis, jo lielāka loma ir kultūras pašorganizācijai. Un pašlaik esam nonākuši līdz tādai stadijai, kad kultūra pati vēlas uzņemties atbildību par sevi, balstoties uz savu kognitīvo un metodoloģisko pamatbāzi – kulturoloģiju. Principā arī vadāmais haoss ir tendēts uz kultūru. Ne velti amerikāņu un citu zemju politiskā elite tagad milzīgu uzmanību pievērš Internetam. Internets ir pašlaik augstākais zinātniski tehniskais sasniegums, un tam nav vajadzīga politiķu palīdzība. Internets ir tas, kas pašlaik visvairāk nodrošina kultūras pašorganizāciju un tajā skaitā stimulē cilvēku vienaldzību pret politiku, politiskajām partijām, valsts varu vispār.

2011 septembris